СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 153. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 2 липня, 1934. VOL. XLII. No. 153. Jersey City, N. J., Monday, July 2, 1934. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ПЛЯНУЄ ДАЛЬШІ СОЦІЯЛЬНІ РЕФОРМИ

ПРИЗНАЧИВ СПЕЦІЯЛЬНУ КОМІСІЮ ДЛЯ ВИРОБЛЕННЯ ПЛЯНУ РЕФОРМ, ЯКІ БУДУТЬ ЗАПРОПОНОВАНІ КОНҐРЕСОВИ.

ВАШИНҐТОН.—Президент Рузвелт уже майже викінчив всі свої спішні справи перед своїми місячними вакаціями, в часі яких він буде на Гавайських островах. Одним з найважнішиж останніх зарядженъ президента була організація спеціяльної комісії для вироблення пляну дальших соціяльних реформ, які представиться на розгляд і одобрення наступного конґресу.

До комісії призначено секретаря фінансів, Морґентова, секретарку праці паню Перкінс, секретаря хліборобства Валаса, головниго державного прокуратора Конінґса, а також федерального адміністратора допомоги безробітним, Гопкінса. Комісія ця управнена покликати собі до допомоги від 15 до 20 представників робітничих орґанізацій, соціяльної допомоги, індустрії, торговлі та представників від стейтових і льокальних урядів.

В потребі ця комісія може орґанізувати спеціяльні технічні підкомісії для дослідження й вивчення певних питань та вироблення докладних плянів.

ЦІНИ МОЖНА ЗМЕНШУВАТИ ДО 15%.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт дозволив будівельним фірмам, у своїх обчисленнях для контрактів, зменшувати ціни на всі будівельні матеріяли до 15%. Таким чином фірми зможуть конкурувати своїми цінами при торгах на контракти.

Це є перше законне зменшення цін, установлених кодексом „Найри”.

МЕК АДУ ЗА УЧАСТЬ РОБІТНИКІВ У ЗАРІБКАХ ФАБРИК.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Сенатор Мек Аду виголосив на радіо промову, в якій він говорив про те, що тепер Злучені Держави стали безповоротно на шлях широких соціяльних реформ. Одною з найважніших реформ він уважає заведення такого ладу, при якому робітництво бралоб участь у прибутках підприємств, де воно працює.

На думку Мек Аду, фабрики й заводи та ріжні підприємства повинні зі своїх прибутків створювати відповідні фонди, які йшлиб на допомогу безробітним у часах депресії, на допомогу старим робітникам, недужим і т. д. До катеґорії робітництва сенатор відносить не лише тих, що працюють фізично, але й тих, яких називають в Америці „білі ковнірці”.

БАНКИ ФАЛЬШУВАЛИ СВОЇ ЗВІТИ.

ДІТРОЙТ. — Федеральна „Ґренд Джурі” признала потрібним поставити перед суд 13 головних банкирів у Дітройті за те, що вони фальшували банкові звіти ще від 1931 року. Цим вони закривали правдивий стан банків, який привів до банкової катастрофи в Дітройті.

ЗАБОРОНА ПРОДАВАТИ АМУНІЦІЮ НА КУБУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт видав заборону продавати на Кубу зброю, амуніцію, вибухові матеріяли та ріжні воєнні прилади. Вивіз цього буде дозволений з Америки на Кубу лише тоді, коли буде на це дозвіл секретаря стейту, який він видасть у порозумінню з урядом Куби.

ҐУБЕРНАТОРА ЗАСУДЖЕНО НА ВЯЗНИЦЮ.

ФАРҐО (Н. Д.). — Суд засудив на 18 місяців вязниці й на 10,000 долярів гривни ґубернатора Віліяма Ланґера за спроневірення коштів федерального уряду. Ґубернатор, який щойно в серету знову номінований як кандидат на ґубернатора від републиканської партії, вносить апель.

Разом з ним засуджено на увязнення й на гривну ще кілька осіб, причасних до громадських робіт у стейті, які переводжено федеральними коштами.

УМИРАЄ ВЕЛИКА АРТИСТКА.

САНТА БАРБАРА (Кал.). — Знаменита артистка американської сцени й кіна, Марія Дреслер, знаходиться при смерті. Лікарі вже не мають надії на вратування її життя. Вмирає вона від хвороби нирок.

ВОЄННІ КОНТРАКТИ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент війни оголосив, що він дав контракти ріжним фірмам на 7,000,000 долярів для збудування воєнних літаків вантажних авт та полевих амбулянсів. Це перші контракти з серії тих, які будуть видані в звязку з виконанням плянів поліпшення матеріяльного стану армії.

ПЕРЕГОВОРИ ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ СТРАЙКУ.

МІЛВОКІ. — Трохденне панування терору й заворушень скінчилося перемирям між робітниками та Електрично-залізничою й світильною компанією в Мілвокі. Кілька годин в місті не було світла, а рух трамваїв та автобусів був цілковито спаралізований нападами страйкарів.

Підчас заворушень багато страйкарів і страйколомів попали до шпиталів, а одного вбито. Також ушкоджено багато трамваїв та автобусів. Тепер представники юнії робітників почали переговори з представниками компанії, яка раніше не хотіла вступати в перемиря зі страйкарами.

НЕКУЛЬТУРНИЙ НАПАД ПІДЧАС КОНЦЕРТУ.

Кружок „Рідної Школи” у Вільхівці, пов. Городенка, влаштував 6. травня концерт у честь Шевченка. Місцевий учитель Сирек заборонив шкільній дітворі брати участь у тім концерті, а коли діти всеж таки прийшли, він покинув свою забаву зі стражаками та пішов з Миколою Пернеровським на концерт і зачав погрожувати батькам карами. Микола Пернеровський зачав авантуруватися за місце на салі і домагався іншого, як аж купив. Зачав ходити по лавках та вилаяв впорядчика Прокіпчика поганими словами. Коли його усунено з салі, він вернувся з камінням, яке йому відобрано. Тоді цей авантурник зачав кидати камінням через верх читальні (читальня не має ще даху) і тяжко поранив Василину Радимюк у голову (вона втратила притомність), Івана Приймака в щоку, Михайла Приймака в лице, Долинського М. у щоку і багато інших. Свідками того некультурного нападу є люди і постерунковий Моздір, який, хоч його взивали, не арештував напасника, кажучи, що не має на те приказу.

СЛОНИ З ПУШКАМИ.

В Берліні відбулася велика вулична збірка на національно-соціялістичну благодійну ціль. Щоби притягти до себе більшу увагу, збирачі часто були переодягнені в історичні строї. У збірці брали теж участь звірі з цирку Гаґенбека, з Вінтерґартену й зоольоґічного городу. Зокрема звертали на себе увагу слони, що, тримаючи хоботом пушки, підносили їх під ніс здивованих прохожих.

ГОРА ЗАСИПАЛА КІЛЬКА СІЛ.

У китайській провінції Квантунґ біля Ляо Чань обірвалася гора Кайман та засипала кілька сіл і ріку, по якій плавали багато рибальських човнів. В цій катастрофі згинули багато людей. Покищо витягнули 250 трупів.

ЗА ОПІР КОМОРНИКОВИ.

В Дідичах на Луччині Варвара Маркевичева кинулася в осени м. р. з вилами на коморника Фокцінського, коли той хотів заняти її річи. Коморник утік і згодом прибув з поліцією, яка списала протокол. Окружний суд у Луцьку засудив Маркевичеву на 6 місяців вязниці.

ВОЛИНСЬКІ ГРОШІ.

Довший час у Луцьку були в обігу фальшиві однозлотівки. Слідсво виявило, що фабрикував їх обиватель першої категорії, Станислав Шкарлат, і в його мешканні знайшли цілу фабричку та 35 злотівок. Фальшиві монети пускала в обіг його приятелька.

УБИВ ЖІНКУ ПІДЧАС МОЛИТВИ.

В Курниках, пов. Яворів, господар Юзьків жив від довшого часу з жінкою в незгоді. Одного вечора вона молилася перед образом, ідучи спати. Скористав з того чоловік і ззаду вдарив її обухом кілька разів по голові. Опісля хотів утікати, але придержали його сусіди і передали в руки поліції.

ВИМАГАТИМУТЬ СВІДОЦТВА ЗДОРОВЛЯ ВІД ЖЕНИХА І НАРЕЧЕНОЇ.

Додаток до закона про вінчання в Алберті вимагає, щоби перед шлюбом чи видачею дозволу на вінчання наречений і наречена виказалися свідоцтвом здоровля, точніше, що ніколи не були венерично хорі. Свідоцтво важне тільки від лікаря, що має право практикувати.

БУНТ ВЯЗНІВ.

В замку кн. Чорторийських у Клевані влаштовано недавно вязницю для молодих проступників з цілої Волині. Перед кількома днями збунтувалися там молоді вязні, протестуючи проти вкарання одного з них. Трицять вязнів добулися до одної салі й почали її нищити. Вибили всі шиби, розбили кілька дверей, поломили обстанову й викинули на двір. Опісля хотіли дістатися до одягальні, переодітися в цивільні одяги і втекти. Тимчасом вязнична управа покликала поліцію і до півтори години зліквідувала бунт.

ЯК У ФІЛЬМІ.

З Оломуцу повідомляють про несамовиту летунську катастрофу, що сталася там перед кількома днями. Літак, ведений пільотом Свободою, що показував акробатичні штуки, дістався нагло в коркотяг. Не можучи довести машини до рівноваги, летун вискочив з легкопадом і щасливо спустився на землю. Тимчасом завдяки вітрови літак сам прийшов до рівноваги, а рівночасно почав стріляти автоматично скоростріл, який на ньому знаходився. Так перелетів, відстрілюючись густо, 5 км., аж вкінці впав на землю і розбився.

ГРІМ ПОРАЗИВ КІЛЬКОХ ЛЮДЕЙ.

В Ожарові, пов. Опатів, схоронилися підчас бурі кілька людей з парою коней під високу стару вербу. В одній хвилині вдарив грім і поразив важко чотирох селян, а саме: В. Косяра, Й. Войтовича, П. Суся і М. Дерґаля, та вбив оба коні. Всіх поражених громовиною відвезли до лічниці.

БРАТОВБИВСТВО.

В селі Видриці, коширського повіту, на Поліссі, Теодор Уевич убив сокирою свого старшого брата Семена, який після смерти батька кермував господарством та з яким Теодор мав часті суперечки. Окружний суд у Луцьку засудив Теодора Уевича на 8 років тяжкої вязниці.

СМЕРТЬ БАТЬКОВБИВЦЯ.

Пилипа Боднарчука з села Шепля на Луччині засудив 1926 р. окружний суд на 8 літ тяжкої вязниці. Недавно він вернувся в село, відбувши кару. Рідні місця викликали в ньому спогади про страшний злочин. Не можучи пережити докорів совісти, Боднарчук застрілився з обрізаної військової рушниці.

ТАКОЖ ПРОФЕСІЯ.

В Шікаґо арештовано трох людей, які від довшого часу викрадали чужі вартісні пси. В домівці тих ґенґстерів знайдено 26 пропавших псів.

За людьми прийшла черга й на псів.

СИН ҐОРКОГО БІЛОГВАРДІЙЦЕМ.

В Москві помер недавно 30-літній прибраний син письменника Максима Ґоркого. Перед війною він мешкав разом з батьком на Капрі, а підчас світової війни затягнувся до французької армії. Звідси перейшов до російських відділів, які формувались у Франції. Підчас революції бився по стороні Денікіна. Попавши в большевицький полон, мало не був розстріляний і тільки батько, вставившись у Леніна, вратував йому життя.

ЗАБОРОНА ВАРВАРСЬКОГО ЗВИЧАЮ.

Як повідомляють з Теґерану, підчас свята т. зв. „Схсейвахсей”, було звичаєм, що на память мученицької смерти пророка Алія велика юрба прочан, яка переходила в поході вулицями, ранилася добровільно шаблями й кинджалами, так, що цілі вулиці були зілляті кровю. На цей рік шах заборонив рішучо той варварський звичай, а окремі відділи війська та поліції стежили за тим, щоби приказ шаха був виконаний. Таким чином не було цього року крівавого походу дня 15. травня, на який припадало свято „Схсейвахсей”.

ВИПАДОК, ЯКИХ БАГАТО.

Мешканець передмістя Луцька, Антоні Пеньковський, посварившися з Борисом Дашкевичем за пса, зголосився до поліції і заявив під присягою, що бачив, як перед домом Дашкевича в дні 1. травня маяв червоний прапор. Показалося, що зізнання Пеньковського було наклепом, за який окружний суд засудив його на рік вязниці з завішенням на 3 роки. Випадок на Волині дуже спорадичний. Ріжниця лише та, що в сотнях випадків Українці довго чекають в арештах і вязницях на виправдання.

СТО ЗЛОТИХ ПРОДАЛА ЗА 20 СОТИКІВ.

Жінка купця Вайнштока в Підкамені, пов. Броди, продала проїзжому шматяреви старі штани свого чоловіка за 20 сотиків. Коли купець вернувся до дому і довідався, що вона зробила, зімлів. Показалося, що з тих сподних він зашив 100 злотих, які позичив, щоби поїхати по закупно на ярмарок. Почав шукати за шматярем, але він пропав як камінь у воді.

БЖІЛЬНА ІДЬ ПРОТИ ТРАХОМИ.

Державний сировичний інститут у Берліні, який винайшов уже багато ліків проти ріжного роду недуг, повідомляє, що одному зі співробітників, докторови Кречови, вдалося викрити, що бжільна їдь, якою досі лікували хворих на ревматизм, лічить теж дуже добре недугу трахоми. Дотеперішні проби з хворими дали вдоволяючі висліди.

ПУСКАЛИ ФАЛЬШИВІ ГРОШІ

В Букачівцях, пов. Рогатин, поліція арештувала 26-літнього Абрагама Семля і 24 літню Дору Семель з Мартинова Нового, рогатинського повіту, які пускали в обіг фальшиві 50 і 20-грошеві монети. Ведеться слідство, що має на меті устійнити, хто робив фальшиві монети.

ПОТВЕРДЖУЮТЬ НЕВРОЖАЙ НА УКРАЇНІ

МОСКВА (Росія).—„Правда” подає, що секретар катеринославського обкома КПУ, Хатаєвич, заявив на зїзді колхозних інспекторів Катеринославщини, що треба рахуватися з тим, що на Україні неврожай. І то неврожай головно на степовій Україні, яка видавала найбільше збіжа. Він ствердив далі, що причиною неврожаю була велика посуха. І додав, що в часі посухи треба ходити біля землі уважніше й пильніше, а того нема.

ПОЩО ПЕРЕЇХАЛИ З ХАРКОВА В КИЇВ?

МОСКВА. — В „Правді” поміщено довгий допис про те, як виглядає тепер Київ. Між іншим сказано, що в останніх роках Київ дуже підупадав, бо там занедбано промисловий рух. З перенесенням столиці з Харкова до Києва все те змінюється. А саме про ту переміну йде совітській владі. Бо, пишеться в „Правді”, в Києві звили собі гніздо петлюрівські інтеліґенти, котрим цілком не залежить на якімсь промислі в Києві. Навпаки, для них краще, як його нема. Вони ненавидять промислову Україну, бо така є для них чужою. Їх притягає хліборобсько-кулацька Україна, Тому вони крилися по ріжних закутинах Києва, куди не доходив шум машин, і там поширювали свою „націоналістичну плісню”, головно шляхом просвітянським, в академіях, в школах і серед учительства. На те тепер і перенесено столицю з Харкова до Києва, щоби тому всьому положити кінець.

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТОВЦЯ.

ЛЬВІВ. — В неділю, 17 червня, відбувся у Львові, на площі Сокола-Батька, заходом Українського Спортового Союзу „День Українського Спортовця”. Свято лишило по собі тревалий спомин у глядачів. День Спортовця зачавсь імпонуючою дефілядою змагунів усіх львівських клюбів. Клюб „Плай” добув першенство Львова. Зусиллям українських змагунів приглядалися понад 1,000 осіб. Свято виявило, що український спорт добуває собі чимраз більші горизонти, та що перед українським спортом велика будуччина.

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА У ВАРШАВІ.

ВАРШАВА. — З великим трудом вдалося дістати від влади дозвіл на заложення приватної української народньої школи в самій столиці Польщі, у Варшаві, де жиє велике число Українців, головно еміґрантів з Великої України. Школу отворено й зветься вона Українська Народня Школа ім. Лесі Українки.

„КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ”.

ЛЬВІВ.—Почав виходити неперіодично Вістник Ґенерального Інституту Католицької Акції під заголовком „Католицька Акція”. Інститут виходить із заложення, що „пресова акція в нинішніх часах наймогутніший із природніх засобів ширення католицької думки”. Вістник видають світські люди при „пильній та постійній співпраці душпастирів”. Характер органу і Католицької Акції виясняє між іншим такий цитат: „Світський чоловік може привести вбогого брата до порога святині; тут мусить повірити його священикови, котрий виключно посідає ключі від небесної скарбниці”.

ЗАПИТ ДО ЕПИСКОПА СТОЙКИ.

УЖГОРОД (Підкарпаття). — Часопис „Вперед” стверджує, що епископ Стойка був на зїзді українського вчительства, яке витало його як того, що є з народом і українством. Таксамо витало епископа українське жіноцтво на своїм зїзді. Але, подає „Вперед”, того самого епископа витано теж на „святі русской культури” в Мукачеві, на якім був епископ, виголосив проповідь і благословив зїхавшихся на це свято народніх зрадників, борців за „русскую культуру”. „Вперед” запитує: „З кимже епископ іде: з Москалями, чи з українським народом?”

ТРОЯНОВСЬКОГО ВІДКЛИЧУТЬ.

ПАРИЖ. — У Москві підготовляють тепер велику чистку, яка відноситься до совітських дипльоматичних представників і тих, котрі працюють у комісаріяті справ закордонних. Між іншим подають, що буде відкликаний з Вашинґтону Трояновський, перший совітський амбасадор до Злучених Держав.

ВЕРСАЙСЬКИЙ ДОГОВІР І ВІЙНА.

ПАРИЖ. — Французький міністер заграничних справ, Барту, заявив, що всяке нарушення Версайського договору мусить довести негайно до вибуху нової світової війни.

ГІТЛЕР НАКАЗАВ „ПЕРЕМИРЯ”.

БЕРЛІН.—Гітлер заборонив виголошувати підчас літніх вакацій політичні промови. Заявив, що принаймні на протязі одного місяця мусить бути обовязковий спокій у внутрішній політиці. Партії чи партійні гуртки не сміють вести в тім часі ніяких спорів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕРЖАВНІ ПЕРЕМИРНІ КОМІСІЇ

Президент Рузвелт став на новий шлях в урядовій робітничій політиці. Владою, яку йому дав конґрес, президент тепер почав призначати урядові перемирні комісії для полагодження непорозумінь між робітництвом та підприємцями. Рішення таких комісій мають бути обовязковими для обох сторін. Такі комісії призначають і рішають лише тоді, коли представники робітників та підприємців не можуть осягнути безпосереднього порозуміння і коли якійсь індустрії загрожує страйкова кріза.

В цій новій політиці уряду замітне те, що тепер законно й безапеляційно признано робітникам право виступати колективно й колективно боротися за свої права, включно до страйків. Отже це треба вважати здобутком на полі боротьби робітництва за поліпшення умовин праці. Та це ще не все.

Льокальні власти часто втручаються в робітничо-підприємські непорозуміння і як правило виступають по стороні підприємців, арештуючи пікетчиків біля тих підприємств, де робітники страйкують, чи навіть роблячи напади на канцелярії юній, дезорганізуючи тим працю юній. Отже робітництво мусить іще здобути собі право мирного пікетування підприємств, де відбуваються страйки, а також недоторкальности робітничих організацій, коли в їх діяльности нема кримінального, чи протидержавного елементу. Таксамо перед робітництвом стоїть завдання боротися за те, щоби підприємства, які не бажають іти на порозуміння зі своїми робітниками, не набирали ріжних страйколомів, бо причиною майже всіх страйкових заворушень лежить ота спроба підприємств зломити страйк при помочі страйколомів.

Підприємства набирають часто до праці страйколомів ще на гірших умовах, ніж працювали ті, що вийшли на страйк, а це понижує загальний економічний стан робітництва в Злучених Державах та зводить до нулі здобутки робітництва в поліпшенню умовин праці. Коли державі дійсно йде про поліпшення стану робітництва, щоби припинити війну в індустрії між робітниками й капіталом, то на страйколомство, арешти пікетчиків і розгром юній уряд повинен звернути увагу, а конґрес повинен ухвалити відповідні закони: впершу чергу заборонити підприємцям набирати страйколомів, хочби до того часу, поки справи непорозумінь між ними та робітництвом остаточно не вирішать урядові перемирні комісії, а також заборонити місцевій владі втручатися самовільно в справу робітничо-підприємських непорозумінь, бо це справа не місцева, а загально-державна.

УКРАЇНА ПРОТИ МОСКВИ.

Під таким титулом появилася в „Журналь де Женева" з 19 червня стаття пера п. редактора Бріке, тим замітніша, що московський уряд робить заходи приступити до Союзу Націй. Подаємо її повний переклад.

Український селянин не хоче ніякого комунізму. Це факт, з яким Европа повинна числитись. І чи вона цього хоче, чи ні, вплив цього факту сягає аж до блакитного стола побережа Вилсона, де цій „меншині" в 40 мілінів ще не дано можности піднести свій голос.

Фактом є, що Україна перебуває тепер в стані цілковитої пасивної революції проти комуністичного панування Москви. Кремль сподівався знесилити селянина, замкнувши його до колхозу, але цей колхоз зробився самий осередком опору. І він міцніший та більш придатний до спротиву ніж ізольований та безборонний кулак з часів НЕПУ. Колхоз провадить боротьбу проти Москви. Худобу нищать, трактори саботують. Совіти примушені переводити засіви збройною силою, чи літаками! І голод, ненаситна примара, загрожує життєвим центрам Москви навіть в самій Москві.

Посуха цеї гарячої весни зіпсула урожай 1934 року. Совітський уряд признав це. І Любченко, президент совітської України, зробив на конґресі комсомольців повідомлення, що багато говорять. Він признався, що становище тяжке та порадив селянам годувати худобу бурянами.

Щоби панувати над Україною та стримувати її, Кремль провадить політику насильства та визиску. Український елемент немилосерно переслідують у цій републиці, що зветься українською, та є видана примхам російського диктатора Постишева. В новім показовім процесі проти „інтелігентів" засуджено на смерть 6 осіб та 23 осіб на примусові роботи. Щоби поборювати „українізм" по селах, Москва користується віддавна вигнанням та засланням. В останнім часі до цього додано методи виміни населення. 350,000 Українців виселено до Росії, а 500,000 російських селян прийшли на їх місця, спустошені голодом та ГПУ.

Москва насилає на Україну та інші частини Союзу пропаґандистів у вигляді кореспондентів совітських централь. Вони зівуться селькорами по селах, робкорами по фабриках, юнкорами по школах. Але селяни переслідують селькорів, палять навіть їх будинки. Постишев жадає їх оборони та післання всюди на їх поміч відділів ГПУ.

І тут дотикається невральґічний пункт проблеми. Для того, щоб Україна продукувала та зробилася наново шпихліром для Росії, яким вона була ще донедавна, треба все контролювати та все стерегти.

„Ізвєстія" писали свого часу, що на варті на Україні в часі жнив треба булоб окупаційної армії в числі 800,000 вояків. Подібні заходи не до переведення, але Москва прямує до цього, наскільки їй на це дозволяють засоби. На Україну наслано хмару аґентів, триста тисяч большевиків. Хоч ці люди підкуті на всі ноги теорями Карла Маркса та Леніна, вони всеж лишаються людьми і дбають значно більше про свої власні інтереси, ніж про інтереси держави. Бачучи, що держава визискує українську землю з усіми її скарбами, вони наслідують це та користають зі свого становища. Царська Росія вславилася підкупством своїх урядовців. На Україні вони йдуть ще значно далі, тримаючись старих традицій хабарництва.

Результатом цього є те, що Україна коштує Московщину дуже дорого і не дає вже великого зиску. Чим більший гніт тяжить на Україні, тим більший тягар лягає й на Росію. Звідси походить і цей немилосердний визиск.

Звідси походить і зріст непевности, деяка паніка, що, здається, поширюється навіть на самих большевицьких аґентів. Подається відомости про летунів, які втекли за кордон разом зі своїми літаками. А це величезна небезпека для СССР, бо досить поширення цього прикладу, щоб совітська авіяція, одна з основ режиму та велика сила армії, завалилася. Тому проти дезертирства й видано драконські закони.

Ніхто не може вгадати вислідку розпочатого двобою. Большевик має сьогодня за собою силу, але Українець впертий, і занепокоєння, яке він викликає у совітської дипломатії, є лише доказом того, що він не бореться даремно. П. Е. Б. — (Укрбюро, Женева).

ВІДНАЙДЕНЕ „ОТЕЧЕСТВО"

„Пролетаріят не має батьківщини", — писав колись Маркс у „Комуністичнім маніфесті". Звичайно, цих слів не треба розуміти буквально. Сам Маркс писав це 1847 року, коли по всіх країнах світа робітники перебували в найтяжчій неволі, в біді, гноблені й погорджувані пануючими, капіталістичними верствами суспільства. Робітники не мали політичних прав, не було тоді законів про 8 годин праці, не було забезпечення від старости, каліцтва, безробіття. Страйки, як засіб оборони робітника проти капіталістичного визиску, були заборонені. Страйкарів карали як тяжких злочинців проти „суспільного ладу". В тих обставинах дійсно робітництво, зведене під жорстоким пануванням капіталу до стану худоби, не мало батьківщини. Як колись раби-невільники в Греції та в Римі не мали обовязку обороняти країну неволі від зовнішнього ворога, так і безправні робітники капіталістичних країн у першій половині 19. віку рідко почували себе патріотами своєї землі-держави. Але поволи зростала з поступом демократії сила робітничих юніяних організацій, і більшої сили набирали робітничі партії в поодиноких державах; робітники відчували, що вони стають рівноправними громадянами в своїх краях. Вразі війни робітник культурної й вільної країни починав боятися, що його рідний край буде знищений ворогом і він сам, робітник, буде мати великі втрати, бо лишиться без свободи й зарібку.

Світова війна 1914—1918 р.р. показала виразно, що робітник має батьківщину. Французькі, німецькі, англійські, бельгійські робітники-соціялісти пішли в бій, в обороні своєї батьківщини. Бо кождий відчував, що вразі програної буде зле не тільки капіталістам його країни, але в першу чергу йому, робітникови.

Найрішучішими провідниками гасла — „пролетаріят не має батьківщини" — були російські большевики. Ленін і його партія бажали в часі світової війни поразки для царської Росії, бо були певні, що наслідком воєнних поразок настане революція. Ленін не помилився. Царська влада впала. На місце царської тиранії прийшла большевицька диктатура.

Чи й тепер говорить комуністична партія, що пролетаріят не має батьківщини? Аніи трохи. Большевицька влада вважає себе за владу пролетаріяту. Після невдалої спроби „братання" з німецько-австрійським військом на фронті 1917—1918 р. російські комуністи взялися до організації червоної армії для оборони „соціялістичної батьківщини". І не тільки оборонили свою батьківщину — Росію, а ще й завоювали Україну, Білу Русь, Кавказ та інші народи, що не хотіли бути в совітській державі.

Минуло 16 років після запанування большевизму в Росії. Москва чує загрозу для своєї великодержавности з боку „жовтої небезпеки" — Японії. Москва готується до війни з Японією на Далекім Сході. Нині, на сімнацятім році комуністичної диктатури, большевицька Москва видала декрет про „зраду батьківщини". Не соціялістичної батьківщини, бо хтож в СССР повірить, що кріпацтво й панщина, заведені режімом Сталіна, можна назвати соціялізмом? Ні, декрет пише просто про батьківщину, без усяких додатків.

Московська „Правда" пише 9 червня: „Оборона батьківщини — це є найвищий закон життя. І тот, хто підносить свою руку на батьківщину, мусить бути знищений". Що розуміє большевицький декрет під зрадою батьківщини? Це — „вчинки, заподіяні громадянами СССР на шкоду військовій силі СССР, його державній силі і незайманости його території". „За зраду батьківщини" — декрет оголошує кару — смерть, Большевицька юстиція буде карати смертю за шпіонажу, за перехід на бік ворога, за втечу або перелітання за кордон. Цікаво: ще війни нема, а Москва вже тепер заводить воєнні закони. Декрет про „зраду батьківщини" відкриває цілому світови „таємницю". Це є ворожий настрій людности СССР до большевицької держави. Вже тепер звичайним утікачам і летунам совітської повітрофльоти, що перелітають за кордон, мусить московська влада загрожувати смертю. А щож буде вразі війни?

В СССР панує комуністична бюрократія. Звичайно вона має інтерес у тім, щоб на її „батьківщину" ніхто не нападав. Але робітники й селяни совітської держави, пригноблені, голодні, нелюдяно визискувані, не мають батьківщини. Бо невільники не мають батьківщини.

Вразі упадку большевицької диктатури ці робітники й селяни мабуть нічого не втратять, тільки свої кайдани!

„Патріотична" демагогія ледви чи поможе російським комуністам. Диктатура взагалі не сприяє розцвітови патріотизму. Диктатура радше розвиває в масах ненависть до такої „батьківщини", в якій „на всіх язиках все мовчить". Розстрілами, карами ще ніхто в світі не виховав патріотів. Большевицькі команданти забули свою власну історію.

К. П.

ЗІ СХІДНЬОЇ УКРАЇНИ

(УП) На розпорядження з Москви віддано всі суди чорноморського та каспійського морського басейну, як і дніпровського, під безпосередню залежність від московського прокуратора. Решту судів залишено, під властю ріжних републик. Крок цей зроблено тому, що немосковські суди занадто потурливо дивились на всякі протимосковські починання в фльоті, як от відкритий першомайський бунт у чорноморській фльоті і т. п.

Диктатора Постишева звільнено з секретарства в харківській области тому, що він переноситься до Києва. Зате він має перебрати диктатуру в київській области.

На Кавказі сінокоси в повному ході, лише бракує селянам щось 60 тисяч кіс. Вилами забезпечені колхози лише на половину. Одначе ґазети заявляють, що все в порядку, розуміється офіційно, а в неофіційних додатках домагаються кіс, бо нема чим косити. Місцевих комуністів, що пишуть звіти, трудно переконати, що без коси не можна вести сінокосів. На це звичайно відповідають, що звіт треба подати, бо вище начальство буде сердитись, а потім уже все наженеться, як прийдуть коси.

Московський уряд розвів часткову кампанію за придержування правил санітарії в підприємствах харчових та інших. Між іншими в Харкові зняли з посад цілу низку директорів харчових підприємств за те, що попирали в підлеглих їм заводах недодержування правил санітарії.

Московський уряд видає на час літа ріжні розпорядки щодо зменшення скількости продуктів, які мається віддати державі. Одначе тому ніхто вже не вірить, бо знають з минувшини, що це все облуда. Розпорядки видають і їх не додержують, а коли й додержують, то зараз приходять нові розпорядки про добровільно-примусову хлібозаготовку і т. п.

Для ГПУ видано наказ, щоб у своїй роботі щадила трохи більше фахових інжинирів, бо їх скількість уже так винищена, що заходить небезпека повного застою в індустрії. А молоді інжинири совітського виховання лише з титулу інжинири, бо в дійсности не можуть собі в заводі дати ради з тим, на що не потрібно аж титулу інжинира.

На Дніпрі затонув нароход „Комінтерн" через неуважливість заряду дніпровського басейну.

На Україні почала працю комісія для вирівнання всіх діялектів мов та зведення їх до одної мови, московської. Комісія має творити нову українську мову, більш подібну до московської, як теперішня.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

І. П., Ірвінґтон, Н. Дж. — Згадка про того року церковні ювилеї як ювилей пресвітерської церкви в Нюарку, булаб можлива тільки тоді, колиб на таким святі була переведена якась збірка на Рідний Край, або зложена з того приводу якась жертва на народню ціль. Тоді це підходить під рубрику „Як ми помагаємо Рідному Краєви". Інакше годі.

Г. Крашанко.

СКУПИЙ ДЯДЬКО

(Історичне оповідання).

3)

— Не треба дивитися на одні сходи, як з них хтось не хоче зійти до вас. Досить гідних знайдеться без ніяких сходів. Є й такі, що поможуть вилізти на сходи, або з тих сходів тамі зійдуть. Треба лиш по світі розглянутися.

— Я досить по сім світі роззираюся, бо Татари і Турки подбали, щоби я не дрімав за печю. Так буде й далі, бо хочу вступити до війська.

— Ти думаєш відійти від Розворського? — живо спитав Дамян Рогач.

— Відійду, бо там для мене нема роботи. Тільки раз була прикра баталія з Татарами. Позатим сонний, скучний супокій.

Нарешті таки була пора відійти. Коли Нестор прощався, Дамян також вхопив шапку і палицю. Вже на вулиці спитав:

— Де ти, голубчику, заїхав? Я з тобою хотів би побалакати слівце.

— Я в заїзді на Галицькім передмістю...

— Не біжи так скоро, бо я вже дихавична кандиба... Я хотів би пізнати тебе і... ще ліпше полюбити. Я й так люблю тебе, бо ти моя кров.

Дамян тривожно оглянувся, чи хто не підслухує їх, і тягнув далі ще тихше.

— Я, що правда, бідний. Загризли мене процесовичі. Та всеж таки по мойій смерти щось знайшлось би. Дітей не маю. Мій Стефко, сарачище, скінчив дуже скоро: в шестім році. Я постарівся, зішкапів, очі не служать, дихавиця мучить.

Глянув боком на Нестора, котрий ішов мовчки. Взяв його за руку і каже:

— Як би ти схотів мені служити і помагати... та щиро, цілою душею... га? Дещо знайшлось би! Я вже нікого не маю.

— Я обовязаний служити Розворському. Не знаю, чи звільнить мене.

— Що Розворський дасть тобі? Фіґу з маком!

— Він вже дав мені. Виховав мене, годував мене.

— Ти все те вже відробив з процентом. Вже нічого більше не дістанеш від нього. У мене все щось знайдеться для тебе... пізніше. У мене дома, щоправда, треба троха бідувати, та зате пізніше буде добра заплата... Ти сам казав у Бутури, що хочеш відійти від Розворського. Іди просто до мене! Ну? Що скажеж?

— Я сердечно дякую за таку ласкавість. Я й без ніякої надії на заплату служив би йому. Та я спосібний лиш до одного лицарського ремесла.

— Гарне мені ремесло! — зашипів старий. — Лиш каліцтво, або ясир, ясир або каліцтво.

— Я вже перебув одно і друге. Якось не дуже пошкодило мені.

— Поки молодий, поки сила, то й з такого ремесла можна жити. А що буде на старість? Підеш під церковю сидіти!

— Як я кажу, що у мене біда, — додав дядько по хвили, —, то сего не треба брати так дуже дослівно. Багато не маю, та все щось є. Шмат землі... як би ти його очистив... Як би дожити до кінця процес...

— Вибачайте, добродію,... я не вчився ні на гречкосія, ні на правника. Сяк, чи так, я вперед мусів би дістати звільнення від мого другого батька, пана Розворського.

Коли вже були під заїздом, Дамян сказав:

— Не зарікайся! Не плюй у криницю, з котрої тобі може прийдеться воду пити. Надумайся. Я зажду. Пиши до мене, до Материна. Розумієш, голубчику?

Пригорнув Нестора до груди, поцілував сердечно в чоло і відійшов.

Нестор поїхав на Здирків, та до Здиркова не доїхав. Склалося так, що коли в місточку під Здирковом вступив до заїзду, щоби там переночувати, в заїзді зявився один з челяди Розворського, приятель Нестора. Нестор зрозумів і дістав докази на письмі, що каля Розворських їх приймак став дуже невигідний, бо шляхтич Рогач Затурський „не рівня" дитині шляхтича Розвори Розворського.

Нестор передав гроші приятелем, і до Здиркова не поїхав.

Двір у Материні лиху мав славу в цілій околиці. Не тому, щоби там сиділи якісь дуже великі грішники. Мав слава двора дуже негостинного В найбільшій потребі якогось захисту, чи якоїсь помочи, люди оминали його. Ніякий мандрівник, хоч би в якій був скруті, до воріт сего двора не застукав.

Сам двір виглядав дуже непочесно. Між старими деревами, котрих галуззя було пообдиране з кори, оперізана поломаними плотами, коло купи румовища на старім згарищі, порослім буряном, стояла муровання, мабуть недопалена решта, давнього двора. Дивно виглядала ся хата. Закопчена, брудна, покрита соломою, боком до подвіря, з вікнами, в яких неодну шибу заступали дощинки. Крізь заросле подвіря ішла стежинка до дверей, неначе замкових. Побіч стояла звичайна сільська хата, що заступала фільварок. За хатою стояла шопа, що служила за стайню. Коло стайні стояли будки, що заступали хліви. Село виглядало багато заможніше, як двір.

Вже від кількох днів падав сніг, бо зима прийшла дуже скоро. До материнського двора підїхав молодий їздець. Ворота і фіртка коло них були замкнені. Хоч їздець гукав, ніхто не виходив відчинити. На подвірю уїдали, прискочивши до воріт, дві погані собаки, з наїженою шерстю. На порозі мурованки показався хтось в брудних кожусі і назад щез.

Їздець скочив з коня, щоби самому відчинити собі фіртку. Та годі було, бо фіртка була від подвіря привалена колодою. Треба було ногами відгорнути сніг під ворітьми і відчинити ворота. З хати вийшов якийсь обдертий хлопчина.

— Чи пан Рогач дома? — спитав гість.

Хлопчина дивився і мовчав. Аж по хвили спитав:

— А пан хто такий?

— Питаю, чи пан Рогач дома? — повторив гість.

— Або я знаю?

(Дальше буде).

ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ

(1834—1934)

В цьому році сповнилося сто літ від дня народження Володимира Антоновича. Нелегко вказати другого українського діяча, що його національна праця була така ріжнобічна й мала таке велике значіння для нашого відродження, як праця В. Антоновича. Людина глибокого ума, непохитний, визначний учений — історик, археольоґ, нумізмат, етноґраф і антропольоґ[1]) — великий орґанізатор у науці й громадському життю, дуже прозорливий у політиці — це ось риси Антоновича. Дещо з його і наукових, і політичних поглядів пізніше виправлено, але треба признати, що між його сучасниками не знаємо такого, що його погляди так устоялисяб проти життя, як погляди Антоновича. В цьому й те зацікавлення, що його що далі то більше й більше викликає до себе життя й діяльність Антоновича.

Про Антоновича, його працю та значіння написано вже коло 200 більших і менших статтей і праць. І в журналі „Життя і Знання" (1928, ч. 6, ст. 181—182) був загальний нарис про нього. В цьому році хочемо звернути увагу читачів зокрема на звязок Антоновича з Галичиною.

Як учений і громадсько-політичний діяч, Антонович не обмежувався лише Наддніпрянщиною, а цікавився українським життям і на інших українських землях, особливо в Галичині. Його впливи на Галичину зазначилися вже в 60-тих рр., хоч спершу були вони тільки посередні. Як науковий діяч, Антонович причинився до розбудження серед галицької молоді наукових інтересів і праці. Він приєднав Галичан до збирання українських історичних пісень. Цю працю, за вказівками й пляном Антоновича, особливо плідно проводила українська галицька молодь під проводом Мелітона Бучинського[2]), найбільше на Закарпаттю, й той матеріял, як дуже цінний, використав Антонович при виданню історичних пісень українського народу.

Митні й цензурні умовини в зносинах між Наддніпрянцями й Галичиною в 2. пол. XIX. ст. були такі, що дуже тяжко, а то й неможливо було пересилати книжки через кордон, а на тих, що таки пробували якось перевозити, або виписувати літературу зза Збруча, спадали великі неприємности. Це дуже зле відбивалося на взаїмному пізнанню та зближенню й Галичан і Наддніпрянців. Тимто на поч. 70. рр. XIX. в. в Антоновича виник плян налагодити книжковий обмін між Києвом і Львовом. В обох цих містах мали бути засновані книгарні, що обмінювалисьб книжками. Вже вироблено було й відповідну умову, але до здійснення, на жаль, не дійшло. На перешкоді стали, як здогадуються, — гроші...

В тих часах Антонович був головним посередником між Наддніпрянщиною й Галичиною. Від нього мали поручні листи до Галичан відомий економіст М. Зібер[3]) і С. Подолинський,[4]) коли 1872. року їхали за кордон. При близькій участи й допомозі Антоновича відновлено 1872. р. український журнал „Правда". З Антоновичем у цій справі нараджувалися зокрема посилані з Галичини до Києва купець Димет і К. Устиянович. А один і другий були з галицького боку перші піонірі культурно-національного єднання Галичини з Наддніпрянщиною.

Антонович був і між тими українськими патріотами-Наддніпрянцями, що підняли справу про заснування у Львові національної установи для плекання українського слова. На цю ціль зібрано на Наддніпрянщині коло 8,000 рублів, і 1873. р. повстало „Товариство ім. Шевченка", яке через нецілих десять років, за спонукою головно таки Антоновича, перетворено в інституцію чисто-наукову п. н. „Наукове Т-во ім. Шевченка". В порозумінню з Антоновичем вироблювали і статут цього Т-ва. Взагалі В. Антонович, як мало хто інший, мав значний вплив на орґанізацію й дальший розвиток Наук. Т-ва ім. Шевченка. Признавши за ним ці заслуги, його вже 1890. р. вибрано першим почесним членом, а в 1899. р на спільному засіданню всіх секцій і дійсним членом цього Товариства.

Стан історичної літератури у Галичині до 70. рр. був дуже невисокий — не було навіть ні одного нарису цілої української історії. Для задоволення історично-літературних потреб галицької інтеліґенції та для уґрунтування національного світогляду, Олександер Барвінський[5]) задумав видавати „Руську Історичну Бібліотеку". Щоб обговорити плян цього видавництва та приєднати співробітників, Барвінський 1885. р. поїхав до Києва й там звернувся просто до Антоновича. Той приняв його дуже щиро, й вони спільно обговорили цілу справу видавництва. Антонович сам намітив повний плян видання перших 15 томів Бібліотеки. Цей плян за дуже незначними відхилами й переведено в життя. Тут були вміщені і праці самого Антоновича, а саме — про церковні відносини на Україні в XVI.—XVIII. ст. (том VIII.), а пізніше його моноґрафія про останні часи козаччини на Правобережі. Чи треба пригадувати, яке величезне національно-культурне значіння мало для Галичини видання „Руської Історичної Бібліотеки"?

Особливо великої популярности серед галицької інтеліґенції зазнав Антонович своєю блискучою критикою Сєнкевичевого твору „Огнєм і Мєчем". Ця його праця мала в Галичині вже в рік свого виходу (1885) аж два видання, а через 20 років (1904 р.) її видано у Львові знову. В Галичині й на Буковині сильно розійшлися й Антоновичеві виклади про козацькі часи на Україні (було два видання, перше — в Чернівцях 1897. р.).

До рук Антоновича, як довіреного наддніпрянських Українців у грошових справах, сходилися жертви на ріжні національні цілі. Частину зібраних грошей Антонович час-від-часу передавав до Галичини. Як посередник у цих справах у зносинах із Галичанами, Антонович мав багато прикрих неприємностей, але справи таки не кидав і провадив до кінця. Матеріяльну допомогу з Наддніпрянщини через Антоновича діставала „Просвіта", „Руська Історична Бібліотека" Ол. Барвінського, Наукове Т-во ім. Шевченка й інші.

На галицькому ґрунті досить яскраво відбивалися й ріжниці між Антоновичем і Драгомановом, особливо в поглядах на національний бік української справи. На цьому пункті Антонович розходився і з галицькими радикалами. За вказівками й посередництвом Антоновича дійшло 1890. р. й до відомої згоди між галицькими народовцями та австро-польським урядом, яку названо „Новою ерою". Не доведена до кінця й не розвинена, ця подія всеж мала для Українців значіння. Шкода, що вона ще не розслíджена як слід, щоб можна її оцінити безпристрасно. Як один із українських здобутків „угоди" була катедра „всесвітньої" історії з українською викладовою мовою у львівському університеті. Затверджену цісарем 1892. р., її призначили первісно для самого В. Антоновича. Але він не погодився переїздити до Львова, й на це місце поручив 1893. р. свого талановитого учня Мих. Грушевського, який пізніше й заступив Антоновича як головний звязковий між Галичиною та Наддніпрянщиною.

За українським життям в Галичині Антонович слідкував не лише з Києва — він і особисто навідувався до Галичини. Тут на місці він полагоджував ріжні справи, знайомився з визначнішими діячами, лагодив суперечки й розвязував важні завдання. Для відвідування Львова він використовував звичайно свої закордонні подорожі. Вперше Антонович завитав до Львова 1881 р., повертаючися з дружиною та двома доньками з західньої Европи. Вдруге він навідався до Львова влітку 1885. р., їдучи до Італії. Тоді він брав діяльну участь у налагодженню порозуміння між народовцями й радикалами. Перебуваючи у Львові, Антонович спільно з проф. Шараневичем[6]) виїздив на дві археольоґічні прогулянки й провадив розкопи (в старому Звенигороді й Галичі). Проф. Шараневич і пізніше підтримував з Антоновичем зносини, діставав від нього немало наукових відомостей і вказівок, особливо щодо того, як вести археольоґічні розкопи. Свої поради і вказівки в наукових справах Антонович давав багатьом Галичанам. З цього погляду дуже проречистий його лист до проф. Ом. Огоновського. В одному зі своїх листів до Антоновича Огоновський поставив аж 41 питань, з яких Антонович відпові на 38. Антонович допомагав галицьким ученим і своїми матеріялами, критикою й т. ін.

В 1891. р. Антонович утретє був у Львові. На цей раз він мав від київської громади доручення втихомирити суперечки в галицькому національному таборі, що там виникли в наслідок т. зв. „Нової ери". Він привіз тоді з собою адресу Юл. Романчукови від наддніпрянських Українців, сходився кілька разів із Франком та Павликом, зустрічався з Ол. Барвінським, Ом. Оогоновським і Б. Дідицьким.

Останній раз у Галичині Антонович був проїздом узимі 1900. р.: їхав тоді лікуватися й уже ні в які політично-громадські справи галицькі не втручувався.

*

Щоби правдиво оцінити ціле значіння звязків і посередництва Антоновича з Галичиною, треба порівнати наддніпрянсько-галицькі відносини, які вони були до Антоновича й після нього. Аж до початку 70. рр. XIX. ст. була справді величезна відчуженість між Галичанами й Наддніпрянцями. Мало було таких Українців, що утримували навіть листовні звязки через Збруч, і тільки окремі одиниці врядигоди відвідували позазбручеву країну. Таких можна порахувати на пальцях (Пл. Лукашевич, Ізм. Срезневський, Мик. Ріґельман, М. Маркевич[7]) і дехто ще). Але всі їх звязки були вривчасті й випадкові. Проїжджаючи через Львів у своїх подорожах на захід, вони знайомилися тут з галицькими діячами та звязки між ними тревали пізніше не довше 2—3 років і занепадали. Ширші й міцніші звязки з Галичанами пощастило завести лише П. Кулішеви, який і утримував їх аж до смерти. З цього погляду Куліша можна вважати за найвизначнішого попередника Вол. Антоновича. Так стояла справа галицько-наддніпрянських відносин до Антоновича. Коли на цьому тлі розглянути працю Антоновича і її наслідки — треба визнати їх за дуже й дуже поважні. Своєю діяльністю Антонович підготовив у Галичині ґрунт для дальшої праці й для дальшого єднання, що їх продовжав висланий ним до Львова його учень М. Грушевський.

[1]) Все це чужі слова, але їх треба собі засвоїти; археольоґ — учений, що вивчає памятки передісторичної культури; нумізмат — знавець і дослідник старих грошей; етноґраф — збирач і дослідник звичаїв і творчости народу (народознавець); антропольоґ — учений, що досліджує людину, її звязок із іншим тваринним світом, раси, й т. д.

[2]) Мелітон Бучинський (1847—1903) був адвокатом у Станиславові, замолоду був дуже рухливий, був у зносинах із наддніпрянськими діячами (Антонович, Драгоманів), листувався з ними і т. д.

[3]) Микола Зібер, укр. учений (1841—1888), син Швайцарця й Українки, був членом Укр. Громади в Києві, приятелював із Драгомановом, брав участь в основуванню 1. споживчої кооперативи, був доцентом університету.

[4]) Сергій Подолинський, укр. політичний діяч (1850—1891), видавав на еміґрації в Женеві з Драгомановом „Громаду", написав багато економічних праць.

[5]) Олександер Барвінський, укр. політик, суспільний діяч і педаґоґ (1847—1927), посол до галицького сойму й віденського парляменту, один із творців „нової ери" (1890. р.), укладав шкільні читанки й підручники укр. літератури, видавав „Руську Історичну Бібліотеку", в уряді ЗУНР був секретарем віроісповідань.

[6]) Ісидор Шараневич, історик і археольоґ (1829—1901), довголітній старший Ставропигійського Інституту у Львові, професор історії у львівськім університеті.

[7]) Плятон Лукашевич (1809—1888), укр. народознавець; Ізмаїл Срезневський (1812—1880) видавав народознавчі матеріяли й старі укр. памятки; Микола Ріґельман (1848—1887), редаґував до друку літопис Величка; Микола Маркевич (1804—1860, написав укр. історію й писав та збирав пісні; писав укр. пісні по рос.; хоч Росіянин, стояв за самостійність укр. мови.

Симон Наріжний.

(„Життя і Знання").

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Свято в память героїв зпід Крут.

З нагоди Четвертого річного зїзду ОДВУ влаштовано в неділю, дня 24 червня, величаве свято для пошанування памяти героїв, котрі полягли під Крутами.

Зраня відправлено за героїв-борців зпід Крут панахиди у всіх українських церквах в Ню Йорку. Вечером відбувся святочний концерт. Сцена була жалібно прибрана. Біля неї стояли члени ОДВУ в двох рядах, в уніформах ОДВУ, і держали прапори американський і український ОДВУ.

Два злучені хори, один з Ню Йорку ОДВУ, другий з Нюарку від укр. през. церкви під діриґентурою проф. Ю. Кириченка, зачали свято піснями: „Ви жертвою в бою" (жалібний марш) і „За Рідний Край" (музика М. Гайворонського). Чимале враження викликав оклик, піднесений п. Свистуном: „Слава Героям під Крутами", як і другий, піднесений п. Грибівським: „Слава Україні!" Потім виголосив програмову промову промову п. Омелян Грибівський, делеґат від О. У. Н. з краю. Бесідник підніс наші власні промахи, через які ми нині в неволі. Казав, що коли треба було волю здобувати, то наші соціялісти не дбали за армію, а проповідували „братній мир" з ворогами. Тому не диво, що вороги захопили владу на Україні. Закінчив свою промову п. Грибівський тим, щоби посвята героїв, яких память святкуємо, була для нас наукою, яка вказує правдивий шлях до здобуття вільної незалежної України.

Опісля співала панна М. Бурбела з Ню Гейвен сольо „Ой гляну я, подивлюся", яким публика була захоплена до крою, так, що треба було відспівати ще додаткове сольо.

Наш симпатичний п. П. Ординський є любимцем і вибаґливої нюйорської публики. Чим довше він співає, тимбільше його хочуть слухати. Це було видно й на тім концерті. Тим разом проспівав п. Ординський „Вилітали сизі орли" (муз. М. Гайворонського), „Розлилися круті бережeньки" (Лисенка) і „Ой впав стрілець біля зрубу" (Гайворонського). А на домагання невмовкаючої публики проспівав ще „Ми воїни України" (Гайворонського). Здається, що ту пісню він співає з чуттям тих народніх мучеників, котрі страждають у ляцьких тюрмах.

Потім панна Бурбела віддеклямувала „Слава Тобі, Герою" так, що цілком полонила серця слухачів. Слідувала низка пісень, відспіваних згаданими хорами. Спів оцінила публика гучними оплесками. Знамениту святочну промову виголосив п. Д. Галичин. У цій промові бесідник представив геройство триста героїв-борців зпід Крут, їх нерівну боротьбу з червоними катами і їх геройську смерть за батьківщину. Ствердив, що ідею тих борців перебрала тепер О. У. Н., а закінчив промову тим, що доти паленітимуть соромом наші лиця, поки не буде осягнена та ціль, за котру згинули ті герої, яких память отсе святкуємо.

Добре віддеклямувала панна Перестюківна „Марш націоналістів", який дуже добре підходить своїм змістом до свята.

Закінчено свято живою могилою. Над отсею могилою Крут появився дух поляглих борців, який взиває нас до дальшої боротьби за волю України.

Ще раз полинули з грудей усіх зібраних; „Слава Героям під Крутами!" Свято закінчено відспіванням національного гимну.

Вже по півночі, а люди не хочуть опускати галі. Здається, що всі вони були думками далеко-далеко, там на рідній землі, під Крутами, на могилі: **300 героїв-борців.**

Іван Ворона,
Гейстінґс, Н. Й.

На святочній параді офіцири приглядаються дипльоматам.

— Більшість дипльоматів має ордери за заслуги в часі війни.

— А наші відзнаки — додає один офіцир — є за заслуги для мира.

Золоте весілля 1938 року.

— Вже пядесять літ, як ми одружилися. То було на початку Пренсової афери.

— Ага, саме нинішні часописи повідомляють, що вкінці поліція впала на слід убивників.

СХІДНІ ЛЮБОВНІ НАПИТКИ

(За Сірдарем Ікбалем Алі шахом, афґанським письменником і мандрівником.)

Азійські жінки, чи вони жиють у пустині, чи як дружини багатих перських торговців, мають одну спільну прикмету: всі стараються здобути довіря чоловіка. Та не стараються це довіря здобути отверто, бо бояться, щоби чоловік не відкинув їх, як якийнебудь предмет. З туги, щоби собі заховати чоловікову любов, зродилася віра, що жінка може вжити всяких засобів, щоби осягнути свою мету та охоронити домашнє щастя, бо не може бути більшого нещастя на Сході, як розвід. Розведених людей на Сході виминають, а часто трапляється, що вся родина мусить покинути родинне місце, щоби втекти перед ганьбою.

Бажаючи, щоби її подруже життя було щасливе, східня жінка тужить головно за тим, щоби стати матірю, щоби мати сина, бо в практиці в усіх краях на південь чи на схід від Суезу більша частина батькового майна припадає найстаршому синови. „Хата без сина", кажуть „похожа на хату без світла". Часто також буває, що коли чоловік має більше жінок, то з них найбільше любить цю, котра має сина.

Жінки Сходу знають ріжні таємні звичаї, якими стараються зєднати собі чоловікову любов, або бодай, щоби він дістався під їх „пантофель". Є то ріжні способи: жінка вмішає чоловікови до страви якогось „чародійного" напитку, або повбиває в стіну цвяхи та заговорює їх таємними словами. Мета їх усе та сама: приборкати чоловіка. Тих способів, самособою, ніколи не знають чоловіки.

Наприклад в Афґаністані жінки беруть дві неживі черепахи, натирають їх вапном, звязують їх хребтами до себе та печуть у печі. Попіл з тих черепах дають до камінної посудини та лишають його там 21 днів. За тих 21 днів часто його поливають водою. По 21 днях мішають попіл з меленим корінем мятки і з тієї маси роблять кульочки. Жінки вірять, що як розпустять таку одну кульочку в воді, перефільтрують цю воду та дадуть її трохи напитися чоловікови, то це вистане, щоби присмирити гнів і найзавзятішого воївника. Подібно вживають совиного мяса до рижового коріння. Про зупу, зварену з горобців вірять, що ніколи не зведе, коли жінка хоче здобути чоловікову прихильність. Тому що східні страви сильно приправлені корінням, дивний смак тих додатків мало коли можна завважити. В інших випадках чародійні приговірки, написані шафрановим чорнилом кидають у воду, приготовлену для чоловіка в ночі, як є повня. Це, мовляв, так його зворушить, що він не вспокоїться, поки не вернеться додому.

В Індії в багатих родинах вірять, що коли чоловік відчужиться від жінки, то це сталося наслідком якихсь надприродних причин, яких ужила суперниця. Жінка, яку постигла чоловікова невірність, рішається на пімсту. Дає до камінної посудини цвяшків і дрібного скла, на все те наллє оливи, меду та червоної закраски. Потім поставить посудину на перехресті чотирох доріг у суботу в ночі. Вірять також, що „вогненний горнець" підніметься та впаде на голову жінки-суперниці. „Тому що я такі горшки бачив лише на землі, а ніколи в лету, каже Сірдар Ікбаль, було мені сумно, як я раз чув плач жінки з хати, в якій чоловік карав її за це, що приловив її, як вкладала коровячий зуб до склянки з водою, приправленою для нього, щоби „втишити його гнів". Іншим разом бачив сочевицю розкинену на порозі. На цю сочовицю мав стати чоловік і так жінка хотіла здобути наново його прихильність. Звичайні цвяшки, над якими говорять заклинаючі формулки, вбивають часом також у деревляні двері, якими входить чоловік, щоби жінка запевнила собі його любов.

Перські жінки носять часто „чари кохання" у волоссю. В північно-західній Персії, де ростуть між скелями тернисті корчі, і де є дуже мало води, здивуєтеся, як побачите жінок, які рвуть це терня. Колиж спитаєтеся їх, навіщо це роблять, відповідають, що це терня продають жінкам до найдальших країн, де вживають відвару з них, як чародійного напитку для „приборкання чоловіка". Близько побережа Капійського моря вірять загально, що металі мають душу. В тих країнах згаданий афґанський письменник бачив жінки, які носили маленьку колодочку з двома ключиками та вірили, що воно їм допоможе, щоби стали матірями сина. В тих околицях вірять також, що чоловік має дві душі, добру та злу. Зла душа, мовляв, є причиною, що чоловік не любить жінки. Вірять, що коли носять чародійні талізмани або головно, коли вмішають чоловікови до страви чародійного коріння, лиху чоловікову душу проженуть і охоронять домашнє щастя.

Між турецькими жінками стрінетеся з повірям про вузли. Ніяка Туркиня не завяже собі добровільно волосся у вузол, бо боїться, що то спричинює бешкет у родині. Щоби здобути та заховати чоловікову любов, часто мішають „жовте" коровяче молоко до його страви. Задля того корову намащують жовтою барвою, а потім доять. Таке молоко дуже дороге. Вірять, що воно має велику силу, а саме тоді, коли корову доено при затьмі місяця.

ХТО СПРИЧИНИВ ТАЛЕРГОФ-СЬКЕ ПЕКЛО.

Цього року, в серпні, минає 20 літ від трагедії Галицької Землі, якій на імя — **Талергоф.** Тому, що москвофіли вибрали собі Талергоф майже за одинокий середник у спинюванні українського розвою, слід би у 20-ту річницю Талергофу призадуматися над дійсними причинами цього нещастя.

Дійсними виновниками Талергофу були **самі москвофіли.** Після вибуху війни видали вони брошуру п. з.: „Сучасна Галичина, її етнографічний і культурний стан у звязку з національно - громадськими настроями". В ній були подані якнайдокладніщі й вичерпуючі інформації про прихильників „русскої" партії та про ворожі Росії елементи в краю.

Цю брошуру роздавано довірочно старшинам тих російських військових відділів, що йшли на Галичину, для поінформування їх про те, де можуть сподіватися прихильного, а де ворожого приняття.

Ця брошура, в якій було все докладно виписане, скільки в котрому селі „русских" (через два с), а навіть імена визначніших діячів, попала дуже швидко, чи то від перших російських старшин, що дісталися в австрійський полон, чи тим способом, що знайшли її при вбитих, чи врешті завдяки шпіонам, в руки розвідочного відділу австрійсько - угорської начальної команди. Її переклали негайно на німецьку мову для вжитку австрійських старшин.

На основі інформацій тої москвофільської брошури виготовила австрійська начальна команда спеціяльну карту Галичини й Буковини, підкреслюючи в ній усі місцевости, про які у згаданій брошурі писалося як про русофільські. На цій карті зазначено колісцятами всі ті місцевости, де жили найвизначніші москвофільські діячі, яких і виписано під тими місцевостями поіменно.

Після перших невдач на російському фронті йшла австрійсько-угорська жандармерія у ті місцевости й арештувала без розбору, кого попало. Про все, що в селі діється, найкраще знали місцеві Жиди, тому й вказували жандармам, кого арештувати. Таким чином дуже часто старалися Жиди позбутися з села немилих і ненаручних їм свідомих українських селян та українських діячів, які освідомлювали нарід, показували корінь лиха і закладали кооперативи, тощо.

Безумовно, велику ролю відіграв тут теж мадярсько-німецький шовінізм, ненависть Мадярів і Німців до Славян.

Командування австро - угорської армії цю ненависть підбехтує до меж психози, звалюючи відповідальність за свої невдачі на полі бою на українське населення, мовляв — зрада і шпіонажа цього населення спричинила відворот австро-угорських військ.

Починаються жахливі, дикі оргії. На шляхах відвороту австро - угорської армії ростуть ліси шибениць. Виарештовується під замітом шпіонажі тисячі невинних людей.

Один з талергофців, письменник Василь Маковський, у своїй книжці „Талергоф" пише:

„Хто мав особистого ворога, був кому немилий, невигідний, топтав кому по пальцях за надужиття, посварився з довжником, задерся з сусідом, з кумом, а вже борони Боже з жандармом, — хочби найльояльніший, хочби мав усі можливі документи, перепустки, підписи — Талергоф його не минув".

Один з численних прикладів:

„Панну З. М. арештував жандарм А. І. на власну руку, з особистої пімсти за... гарбуза".

Одначе цих особистих порахунків малих людей на місцях не можна вважати головною причиною запроторення невинних людей до Талергофу. Головною причиною була расова ненависть Мадярів і Німців. І вона виладовується в увесь зріст після того, як командування армії кидає підозріння на українське населення, мовляв — воно масово займається шпіонажею в користь Росії. Поведінка провідних кол галицьких москвофілів перед війною і згадана злощасна брошура вожаків москвофільського табору в горячих перших місяцях війни долили оливи до вогню.

А жертвою впали тисячі невинних людей зпоміж усіх верств нашого народу, в цьому велика скількість визначних українських діячів, яких запроторено за кільчасті дроти в брудні і холодні талергофські бараки.

В згаданій книжці В. Маковського м. і. читаємо:

„Представники влади цинічно собі глузували з терміну „Українець", мовляв — між „Українцем" і „русофілом" вони не добачують іншої ріжниці, як між словом: „Жид" і „Ізраеліт".

І ось жертвою цеї дикої злоби впали тисячі відомих українських громадських діячів.

Та все це сьогоднішні вожаки недобитків москвофільства свідомо промовчують, всю вину за талергофське пекло стараються звалити на український національний табор.

Тому, що москвофіли чіпалися Талергофу, як чорт грішної душі, та жирують на його невинних жертвах, а між українським загалом ця справа не є такою актуальною, бо наш нарід перейшов не лиш один Талергоф, а й тепер під московським катом переживає трагедію більшу як сто Талергофів, слід би також призадуматися над вшануванням памяти талергофських мучеників.

Тут мають багато до сказання церковні кола. Зокрема цього року, в 20-ліття Талергофу, слід би в краю по церквах уладити талергофські поминки й пояснити народови, хто властиво завинив Талергоф, щоби на майбутнє припинити ширення маламутства. Те саме треба зробити по читальнях з відповідним рефератом на цю тему. Бодай таким чином треба протиставитися розкладовій затії злочинців, що штучно препарованою легендою Талергофу хочуть гальванізувати москвофільського трупа.

П. Смереканич.

ГРАМОТНІСТЬ У ТУРЕЧЧИНІ.

Зі звіту турецького міністерства освіти виходить, що за останніх два роки навчилися більше як два міліони дорослих людей читати та писати латинською азбукою. Той вислід осягнули завдяки вечірним курсам, після укінчення яких дали абсольвентам свідоцтва. В часах, як у Туреччині вживали ще арабської азбуки, ледви міліон турецького населення було грамотних.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

УТРАКВІЗМ У ШКОЛАХ СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА МОСКОВЩЕННЯ КОШТОМ БАТЬКІВ.

Раднарком УСРР та ЦК КП (б) У видали постанову про виготовлення підручників та порядок просування їх до шкіл. У ній говориться: „Всі школи до 15. серпня ц. р повинні бути цілком забезпечені підручниками за нормами, встановленими НКОсвіти на 1934-35 навчальний рік. Для цього видати не менш як 15.7 міл. примірників підручників українською і російською мовою. (держнацменвидав). Зобовязати всіх голов РВК і МР, секретарів РПК і МПК та завідувачів шкіл забезпечити вчасний збір батьківських коштів до 15. VII. ц. р.... Для виселення з шкільних приміщень осіб, що не мають ніякого відношення до школи, утворити урядову комісію за головуванням НКЮ УСРР — т. Михайлика". (Вісті, 26. V. 1934). Коли для того, щоб повикидати большевицьких бюрократів з шкільних будинків на Україні, треба аж комісії під проводом самого пана міністра справедливости, то це цілком зрозуміло. Бюрократи цеж не українські селяни, яких можна викинути з власних хат просто на заслання. Варті уваги інші точки постанови. Для того, щоб винищити скрипниківські та інші „націоналістичні ухили" з українських підручників, треба нового їх видання. А тому, що й мова українська є властиво „націоналістичним ухилом", нищиться це лихо тимчасом на половину і наказується „Радянській Школі" видавати підручники в українській і державній московській мові, яка вже більш не належить до мов національних меншин на Україні. Що українські батьки мусять самі платити за нищення „націоналістичного ухилу" в підручниках, річ у московській вязниці народів також цілком зрозуміла. Видання підручників було вже і в царській Росії дуже добрим ґешефтом. Спекуляція є спеціяльністю большевиків. Поруч з фізичним нищенням українського населення провадиться і московщення його. — (Укрбюро, Женева).

До фармера, який має дуже багато голубів, прийшов якийсь чоловік, що цікавиться плекання голубів, і засипає фармера ріжними питаннями. Коли спитався, чи багато голубів пропадає, фармер, якому вже забагато було тих питань, відповів:

— Мої голуби не пропадуть. Вони всі схрещувані з папугами, а як і зібються з дороги, то зуміють допитатися.

—:—

— Все вам тут гарно зеленіється, лише онтам бачу якесь голе поле. Там також щось плекаєте?

— Так, там також...

— То певно недобре там підливаєте?

— Знаєте, то є грище; я там плекаю спорт.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(22)

Несподівано Тарзан побачив у лісі дикого кабана, який кинувся тікати від нього. Тарзан був голодний і вже був час йому дістати собі поживу. Зі швидкістю блискавки Тарзан метнув списом у кабана й дик повалився, конаючи, на землю. Тарзан присів біля нього.

Скоро Тарзан почув шелест, що дійсся до нього зза кущів. Обернувшись туди, Тарзан побачив Данґо, гієну, яка вже занюхала вбитого дика. Гієна не підходила близько, а кружляла недалеко, очікуючи, поки людина піде геть і лишить їй здобич. Але Тарзан не спішився рушати далі.

Коли гієна зовсім близько підійшла, Тарзан кинув у неї камінюкою зі словами: „Геть звідси, стервятнику!" Гієна шмигнула за кущі й здавалося десь зникла. Тарзан скінчив їсти й рішив рухатися далі. Щоб не лишатися знову без поживи, він узяв з собою й дика.

Зваливши на плечі ще теплого дика, Тарзан подався безпечно далі. Він тепер думав про свої пляни боротьби з червоними, тож у напрямі до їх табору він пробирався лісом. Гієна підкрадалася його слідами, не роблячи найменшого шелесту. Вона кинулася на Тарзана блискавкою, коли вже була зовсім близько.